

شکسپیر، ایران و شرق

سیروس غنی

ترجمه‌ی

محمود فرهمندفر

(دانشگاه رومۀ طایان)

انتشارات فروارید

غنى، سيروس، ١٣٠٨-١٣٩٤.

شکسپیر، ایران و شرق / سیروس غنی؛ ترجمه‌ی مسعود فرهمندفر

تهران: انتشارات مروارید، ۱۳۹۸.

۱۴۸

978-964-191-813-4

Shakespeare, Persia, and the East, c2008. : عنوان اصلی :

شکست، و بلیام، ۱۵۶۴-۱۶۱۶ م. - معلومات - ایران

Shakespeare, William - Knowledge - Iran

شكسبير، وليام، ١٥٦٤-١٦١٦ م. - معلومات - شرق

Shakespeare, William – Knowledge – Orient

شکسپیر، ویلیام، ۱۵۶۴-۱۶۱۶ م. دوستان و آشنایان

Shakespeare, William – Friends and associates

ایران - روابط خارجی - انگلستان

Iran – Foreign relations – Great Britain

انگلستان - روابط خارجی - ایران

Great Britain – Foreign relations - Iran

فرهنگدفر، مسعود، ۱۳۶۵، مترجم

PR

۸۲۲/۲

024-1

دفتر: ۶۶۴۰۰۸۶۶ - ۶۶۴۱۴۰۴۶ - ۶۶۴۸۴۶۱۲ فاکس: ۶۶۴۸۲۰۲۷ فروشگاه: ۶۶۴۶۷۸۴۸

www.morvarid.pub

سیروس غنی

ترجمہ ی مسعود فرہمندفر (دانشگاه علامہ طباطبائی)

تولید فنی: الناز ایللی

صفحه آرای: تینا حسامی

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۹

خدمات چاپ میامی

تیراڑ ۵۵۰

ISBN: 978-964-191-813-4 شابک ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۱-۸۱۳-۴

۲۶۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۵	سخن مترجم.....
۹	مقدمه.....
۱۳	خلاصه‌ای از زندگی شکسپیر.....
۲۳	دوران تودورها در انگلستان و عصر صفوی در ایران.....
۲۳	پادشاهی تودورها.....
۲۳	هنری هفتم (۱۴۸۵-۱۵۰۹).....
۲۵	هنری هشتم (۱۵۰۹-۱۵۴۷).....
۱	ادوارد ششم (۱۵۴۷-۱۵۵۳).....
۱	ماری (۱۵۵۳-۱۵۵۸).....
۲۸	الیزابت (۱۵۵۸-۱۶۰۳).....
۳۵	شاهنشاهی صفوی.....
۳۵	خلاصه‌ای از تاریخ ایران باستان.....
۴۰	خاندان صفویان.....

۴۴	شاه عباس اول.....
۴۷	انحطاط صفویان.....
۵۱	سیاحان و تاجران در ایران و روابط اقتصادی.....
۵۳	ونیز و پرتغال.....
۵۴	تجارت انگلستان با ایران.....
۶۱	شکسپیر و اول ساوت همپتون: اول اسکس و عزیمت برادران شرلی به ایران.....
۶۵	اول اسکس.....
۷۱	برادران شرلی.....
۸۳	ارجاعات به ایران و شرق در نمایشنامه‌های شکسپیر.....
۱۳۷	پیوست.....
۱۳۷	ترجمه‌های فارسی از آثار شکسپیر.....
۱۴۳	کتاب‌نامه.....

سخن مترجم

زمانه ویلیام شکسپیر (۱۵۶۴-۱۶۱۶) زمانه‌ای خاص در تاریخ انگلستان است. فاصله گرفتن از کلیه دروس ان هنری هشتم، نفوذ یافتن انسان‌باوری رنسانسی و پا گرفتن گفتار خرد را از همگی سبب ایجاد فضای روشنفکری شد که راه و روش‌های جدید و حساس به در خلق و تفسیر آثار علمی می‌پسندید. اوضاع سیاسی و اجتماعی نیز نقش پررنگی ایفا می‌کرد. عصر الیزابت دوران «تغییر» بود. انگلستان در مسیر تحولات شدن به بزرگ‌ترین قدرت اروپا افتاده بود. نظام فئودال در حال انحطاط بود، نظام ارزش‌های بورژوا و سرمایه‌داری، آرام‌آرام، ریشه می‌انداخت. قدرت دیار با قدرت گرفتن مجلس تحت الشعاع قرار گرفته بود؛ اگرچه علیه قدرت سلطنتی تحولاتی دیده نمی‌شد، بازسنجی و بازتعریف روابط میان فرمانروا و مجلس آغاز شده بود. با آن‌که اشرافیت زمین‌دار هنوز هم از مهم‌ترین گروه‌های اجتماعی و سیاسی بودند، طبقات تاجر و سرمایه‌دار روزبه‌روز نفوذ و اعتبار بیشتری کسب می‌کردند. در کل، زمان گذار از نظامی غالب به نظامی دیگر بود.

علاوه بر جو سیاسی - اجتماعی آن دوران، از تاثیر نیز نباید غفلت کرد که

خود رسانه‌ای بی‌همتا بود. تئاتر عمومی دوران الیزابت به منزله نهادی اجتماعی بود. نمایشنامه‌نویسان که غالباً از طبقات اجتماعی پایین بودند گهگاه به مصاحبت نجیب‌زادگان و فرمانروا نایل و از حمایت مالی آنان برخوردار می‌شدند. به همین سبب، نمایشنامه‌نویسان نگاهی منحصر به فرد به جامعه داشتند که از مرزبندی طبقه اجتماعی فراتر می‌رفت و گاه حتی آن را به چالش می‌کشید.

در ضمن، از آنجا که تماشاخانه‌های عمومی خارج از محدوده شهر بودند، برآ از رانین مقامات شهری بودند. همین ویژگی سبب شده بود که تئاترهای عمومی به حل گردهمایی مردم، خارج از حدود مرزهای عرف و قوانین رسمی بدل شود. یعنی رفتارهایی که در هر جای دیگر پذیرفتنی نبود در آنجا پذیرفته می‌شد. د تاه سخن این که آنجا محلی بود که آزادی بیان، تا اندازه‌ای، تحمل می‌شد. در چنین وضعی صحنه تئاتر آماده شکوفایی نبوغ شکسپیر بود.

شکسپیر کار خود را با نگارش نمایشنامه‌های تاریخی (مثل ریچارد سوم) و سپس کمدی (مثل کمدی اشتباهات) آغاز کرد. در دورانی که از آن با عنوان عصر طلایی تئاتر در انگلستان یاد می‌شود، او توانست به همراه نمایشنامه‌نویسان نامداری همچون کریستوفر مارلو، جان بیلی، بن جانسون، جان مارستون، توماس میدلتون، جان دی و بسیاری دیگر با نمایشخانه‌های لندن — که از تابستان ۱۵۹۲ به مدت یک سال و نیم به علت شیوع طاعون بسته شده بود — رونقی دوباره ببخشد. شکسپیر از مارلو و لیلی شگردهای نمایش را آموخت و با نبوغ خود تئاتر را به حد اعلای رساند.

یکی از ویژگی‌های نمایش‌های دوران الیزابت بازتاب دادن اوضاع اجتماعی و سیاسی زمانه است. اگر مارلو در ۱۵۹۴ نمایشنامه یهودی‌مالت را بازنویسی می‌کند، واقعه دکتر رد ریگو لوپز را در نظر دارد — یهودی‌ای که با فرمان ملکه الیزابت به اعدام محکوم شد. یا اگر شکسپیر اتللو را می‌نویسد،

حملة ترکان عثمانی را به قبرس در سال‌های ۱۵۷۰ در نظر دارد. شکسپیر، با استعداد و توان فوق‌العاده خویش، عیناً و در متهای وفاداری، جهان‌بینی زمانه‌اش را انعکاس داده، ولیکن با تمرکز بر خصلت‌های ذاتی انسان توانسته است برداشت خود را برای زمانه ما نیز مناسب سازد. شکسپیر ما را با موضوع بنیادین «انسان‌بودن» روبه‌رو ساخت، و این‌که جامعه نمی‌تواند این حقوق را از هیچ فردی دریغ کند. و همین نگرش است که میراث شکسپیر را بی‌زمان و - ریدان کرده است، و به‌واقع تمامی آثار ادبی - هنری بزرگ بی‌زمان‌اند.

نویسنده کتاب حاضر، سیروس غنی (۱۳۰۸-۱۳۹۴) - فرزند دکتر قاسم غنی و از این‌پژوهان کوشا - سعی کرده است بخشی از جهان‌بینی زمانه شکسپیر را با بررسی روایات او به مشرق‌زمین آشکار سازد. غنی با بررسی دقیق بافت اجتماعی و سیاسی نمایشنامه‌های شکسپیر، سازمایه‌های گفتمان غالب زمانه را شناسایی می‌کند. این ترتیب خواننده را به درک ژرف‌تری از نمایشنامه‌های شکسپیر می‌رساند. امیدوارم ترجمه این کتاب ارزنده بتواند برای خوانندگان علاقه‌مند سودمند باشد. در پایان، بایسته می‌دانم از زحمات مدیر فرهیخته، بلندنظر و دانش‌دوست انتشارات مروارید، آقای منوچهر حسن‌زاده، تشکر کنم. همچنین، از استاد گرانمایه ام‌آقای دکتر مسعود جعفری و دوست فرهیخته ام‌آقای دکتر عبدالرزاق سائری برای حمایت و راهنمایی‌های ارزنده‌شان سپاس‌گزاری می‌کنم.